

Св. цар Константин и царица Јелена

1700 ГОДИНА МИЛАНСКОГ ЕДИКТА – Дух едикта и даље је са нама!

*Ходише, људи, и видише дела Боја
Који учини чудеса на земљи!*

Ево, овог лета доброте Господње дарована нам је ретка и истинска свечаност: дато нам је да прослављамо 1700 година од дана када је Промисао Божји проговорио кроз светога цара Константина и дао слободу и силу вери хришћанској. Заиста је ово посебно лето и посебан јубилеј! Јер, свети цар Константин не бејаше обичан римски император, попут других. Јер, његова победа не беше победа попут других. Јер, његов Едикт не беше обични царски указ којим се неко, употребом царске моћи, присиљава да се покори властима. Напротив: све то беше посебно и благословено, све то беше толико значајно и велико да и ми данас славимо светлост која нам је засијала Миланским

едиктом 313. године и великим делом славнога Константина. Иако сва хришћанска васељена слави, ми, православни хришћани, а поготову верни народ наше свете помесне Цркве славимо са умноженом радошћу јер славимо сазивача Првог васељенског сабора, нашег суграђанина, човека којег су подигле наше реке и наше равнице, грејало наше сунце и отхранила наша земља. Зато поручујемо свим православним хришћанима, као и свима хришћанима и нашим пријатељима других вера који схватају значај Миланског едикта: нека се умножи духовна радост и славље!

С правом се наша Црква дичи светим царем Константином. Не дичи се она само рођењем његовим овде, у древноме Наисосу, данашњем Нишу, него свиме оним што је он видео и постигао. Ниш ондашњи не беше неко забачено село, али не беше ни моћни Рим, ни древна Атина, ни богати Коринт, ни космополитска Александрија. Па ипак, Промисао Божји који делује увек путевима неисказивим и мале у великоме прославља, даде да ни из једног од ових градова не изиђе човек и цар који је толико схватао величину Христове личности и науке, као што то учини Константин Нишки. Не преузносећи се пореклом, он се прославио својим великим делима – као цар и државник, али најпре и највише као слободољубац, и слобододаваатељ, и поклоник Крста и Христа. Управо зато нити га је понео отаџбински понос Римљана, нити гордост древне философије, ни бахатост Коринћана, ни индиферентност Александријаца. Него га просветли Светлост Христовог Васкрсења и Његове победе над смрћу, тако да је Христовим Крстом постао већи, славнији, духовно богатији и већи космополит од свих својих претходника.

Истинска величина се види у способности да видимо даље и дубље, да испод замагљене површине видимо јасну унутрашњост. Управо такав беше цар Константин, такав беше и његов славни Едикт који прослављамо. Видећи Светлост Тиху Свете Славе бесмртног Оца небеског, он је видео даље и јасније од ма ког од својих претходника на трону римском. Он је, данас знамо и слободно можемо рећи, видео бар 1700 година унапред. Јер, непосредно пред сјај Миланског едикта Цркву и империју потресали су Диоклецијанови прогони, најкрвавији и најперфиднији до тада. Они су Цркву украсили мноштвом мученика, али су позну антику нагрдили невиђеном свирепашћу: у доба које се дичило философијом, културом и цивилизацијом, прогоњени су, огњем и мачем, људи чија је једина кривица била у томе што нису веровали у мноштво лажних богова, него у Једнога и Јединога Бога – у Господа Исуса Христа, само зато што нису хтели да учествују у култу власти него су проповедали љубав за сваког човека. И управо када се чинило да ће антика неславно завршити свој славни ток у крви хришћанских мученика, долази Константинова, али и Христова победа. Долази повратак тадашње културне васељене њој самој у откривању

трајних вредности хришћанске вере које постају трајне вредности пре свега хришћанске културе, а потом сваке цивилизације. А све је то било могуће само због боговидне далековидости нашег суграђанина – Константина Великог и Славног.

„Увиђајући већ одавно да не треба порицати слободу религије никоме“, вели овај славни човек на почетку Миланског едикта. Никада се ниједан цар пре њега, а ретко ко и после њега, није уздигао до тог степена богопознања и човекопознања. Јер – слобода је основ свеколиког постојања човековог уколико оно треба да оствари своје назначење. Човек је слободан јер је боголик, јер је створен по икони и подобју, по слици и прилици слободног Бога. Јесте да је човек ту слободу злоупотребио још прародитељским грехом, јесте да човек ту слободу пречесто злоупотребљава на разне начине, често угрожавајући друге својом слободом. Али без слободе он није ништа, он се не осећа као човек јер му је у слободи дат осећај његовог назначења за слободну заједницу са Богом. То се тим пре односи на слободу религије. Јер, човек је по природи *homo religiosus*, религиозно биће, биће које у вери тражи смисао свога постојања. Вера, као највиша човекова активност којом он ступа у заједницу са живим Богом – дакле, као света вера, посебно захтева свету слободу. Јер, вера рађа наду, нада љубав, а љубави нема онде где влада присила. Зато је слобода вероисповести темељ свих осталих вредности, сваке цивилизације и културе која себе сматра вредном човековог поштовања и живљења у њој. Данас ми не тражимо ништа ни више ни мање од онога што је римском императору и потоњем светитељу постало јасно пре 1700 година. А то је основна чињеница да је човеку неопходно омогућити да слободно, ни од кога ометан, верује и исповеда онако како му срце жели и савест налаже. Нису тако далеко била времена када ово није било могуће. Нису тако далеко од нас простори где ово јесте могуће, али многи одступају од вере, не питајући себе уопште о смислу живота у друштвима која нуде такозвани бољи живот. Свети цар Константин Нишки, православни и европски, знао је да оба ова искушења прете да униште не само веру него и друштво, јер друштво без основних вредности само је понешто боље регулисан чопор вукова. Знао је свети Цар и видео да нити помаже присила да се верује или не верује само зато што је неко тако наредио. Знао је и да ниједно друштво неће преживети ако не дозволи свакоме своме грађанину оно основно – веру, искреност и слободу.

Био је свети Константин, у свом Едикту који данас прослављамо, „модернији“ и племенитији него многи властодршци који су уследили после њега, или који владају данас, када су милиони хришћана у свету угрожени. Имајући слободу детета Божјег, он је знао на којим вредностима се може основати град. Потекавши из Ниша, са раскрснице Истока и Запада, знао је добре стране и једног и другог. Зато је саградио престоницу у светлости

Новог Сиона и тој престоници подарио племенити идеал који друштво може истински оплеменити - идеал *симфоније* или *саїласија* Цркве и државе. Знао је свети Цар из свог личног искуства да не помаже ни силама војске ни јачина присиле ако се све не осени Крстом Христовим и не постане христоносно. Његово виђење – виђење победе у знаку Крста - јесте програм постојања РOMEЈСКОГ ЦАРСТВА после њега и програм „византијског комонвелта“, као и свих нас који делимо његову убеђеност да Христос увек и неизоставно побеђује. Његово виђење убедило га је у оно чиме су после њега хиљаду и више година непрекидно живели византијски цареви, као и српски краљеви и цареви: живу веру да сваки град и свако царство треба да се утемељи у Христовој жртви и у Његовом Васкрсењу, али најпре и највише – у ишчекивању Другог доласка Христовог. И ми данас знамо да је усклик „овим побеђуј“ трајно упућен не само њему него и свима. Знамо да је само у знаку Свепобеде могућа било која победа. Константинова загладаност ка Истоку јесте иста она загладаност са којом ми сваки дан ишчекујемо јављање Господа нашега. То је загладаност у свету Евхаристију. Није случајно Велики Константин Миланским едиктом вратио Цркви све храмове и сва богослужбена места. Незнабожачки цареви, у својој жељи да науде Цркви, одузимали су места на којима се приносила божанска Евхаристија знајући да без Евхаристије нема хришћана, да је она њима хлеб насушни и свакидашњи, потребан за живот више од свега другог. Зато је и дао Цркви да приноси највећу од свих жртава и највећи од свих људских приноса – бескрвну Жртву Евхаристије, Принос над приносима. Зато ће истинско прослављање Миланског едикта увек бити литургијско славље, литургијско сећање на историју нашег спасења у Христу, као и на Његов славни Други долазак.

Имајући, драга чеда духовна, такву величанственост нашег суграђанина пред очима и у срцима, потрудимо се да га будемо достојни, да се не поносимо само рођењем у истом граду и у истој земљи у којима се роди највећи од римских царева. Он знадијаше за праве вредности, за веру, љубав и слободу – будимо достојни те вере, те љубави и те слободе! Он беше „модеран“ јер први јавно признаде слободу вероисповести као основно људско право – користимо и штитимо то право, дајмо својој деци образовање у вери благочестивој и у црквеном животу. Ако славимо свог најзначајнијег суграђанина, поучимо децу ономе чему је он сâм поучио поданике свога царства, а то је лепота вере хришћанске. Ево, Константин беше свестан вредности и јединства Истока и Запада – баш као и свети Симеон и свети Сава после њега, као свети Николај Жички и Јустин Ђелијски, као сви они Оци Цркве који су нам говорили да се не опредељујемо за наметнуте опције и понуђене илузије него за царски пут „изнад Истока и Запада“. Понајпре - да разумемо оно што је у основи Миланског

едикта, а то је суштинско, духовно јединство једне државе и друштва као основа свеколиког напретка његовог. Знао је Свети Цар Христове речи да „свако царство које се раздели само у себи, опустеће; и сваки град или дом који се раздели сам у себи, неће се одржати“ (Матеј 12, 25). Не можемо ни у Царство небеско отићи сами него идемо у Заједници, у Цркви, љубећи једни друге. Тим пре је та поука за нас и задатак свих нас као грађана овог друштва и ове старе европске државе: да будемо, попут великог Константина, миротворци јер ћемо се тако синовима Божјим назвати.

Прослављајући данас спомен светог равноапостолног цара Константина и његове свете мајке, царице Јелене, и радујући се слободи богослужења, проповедања, градње храмова, слободног исповедања и живљења вере хришћанске, што је њихова непролазна заслуга, молитвено се, са болом и сузама, сећамо наше браће и сестара, православних Срба на Косову и Метохији, на окупираној светој српској земљи, као и крајишких Срба, прогнаних 1995. године! Сетимо се, молитвено и састрадално, и свих страдалника у Сирији и широм Истока! Сетимо се и свих жртава сурове „транзиције“, бездушних приватизација и социјалне неправде у свим њеним издањима!

Сви треба да се угледамо на светог цара Константина у његовом старању за сирочад, удовице, гладне и немоћне, као и на задивљујућу филантропску и добротворну делатност Цркве првих векова.

Сви ви, драга наша децо духовна, прихватите спремно и радосно, попут светог Константина Великога, свето Јеванђеље Христово! Чујте глас: *Овим побеђујте!* – побеђујте Крстом Христовим, којим *дође радост свему свету!* Нека се свако људско срце просветли часним и животворним Крстом Господњим! Он је преобразио и осмислио васељену и историју. Он је вечни знак победе Христове над злом, грехом и смрћу. Васкрсење не бива без Крста, а ко год се Крсту Христову клања и њиме живи, тај узима учешће и у Васкрсењу Христовом, у победи Његовој „над кнезом овога света“ (Јов. 12, 31), над свим његовим тминама, обманама и неправдама.

Нека прослава испуњења седамнаест векова од дана када је истина хришћанске вере засијала попут Сунца буде и свима нама повод да схватимо величину догађаја који прослављамо! Плод тога чудесног догађаја јесте остварење апостолске мисије Цркве у свету. Придружите нам се, драга наша децо духовна, у овоме слављу! Нека сваки наш дан буде ново прослављање Христа Господа, а у Њему и овога догађаја! Будимо сарадници Христови у делу спасења света! Будимо, макар у маломе, сведоци љубави Христове и јединства у Христу, Господу нашем, и у свепобедној сили животворнога Крста Његова! Амин.

Дано у Нишу, Константиновом граду, на дан Светог Цара
Константина и Јелене, 3. јуна/21. мај 2013. године.

**АРХИЕПИСКОП ПЕЊКИ,
МИТРОПОЛИТ БЕОГРАДСКО-КАРЛОВАЧКИ
И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ
И Р И Н Е Ј**

Митрополит загребачко-љубљански **ЈОВАН**
Митрополит црногорско-приморски **АМФИЛОХИЈЕ**
Митрополит дабробосански **НИКОЛАЈ**
Епископ шабачки **ЛАВРЕНТИЈЕ**
Епископ сремски **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ бањалучки **ЈЕФРЕМ**
Епископ будимски **ЛУКИЈАН**
Епископ канадски **ГЕОРГИЈЕ**
Епископ банатски **НИКАНОР**
Епископ новограчаничко-средњезападноамерички **ЛОНГИН**
Епископ источноамерички **МИТРОФАН**
Епископ бачки **ИРИНЕЈ**
Епископ британско-скандинавски **ДОСИТЕЈ**
Епископ бихаћко-петровачки **ХРИЗОСТОМ**
Епископ осечкопољски и барањски **ЛУКИЈАН**
Епископ западноевропски **ЛУКА**
Епископ тимочки **ЈУСТИН**
Епископ врањски **ПАХОМИЈЕ**
Епископ шумадијски **ЈОВАН**
Епископ славонски **САВА**
Епископ браничевски **ИГЊАТИЈЕ**
Епископ милешевски **ФИЛАРЕТ**
Епископ далматински **ФОТИЈЕ**
Епископ будимљанско-никшићки **ЈОАНИКИЈЕ**
Епископ захумско-херцеговачки **ГРИГОРИЈЕ**
Епископ ваљевски **МИЛУТИН**
Епископ рашко-призренски **ТЕОДОСИЈЕ**
Епископ нишки **ЈОВАН**
Епископ западноамерички **МАКСИМ**
Епископ горњокарловачки **ГЕРАСИМ**
Епископ аустралијско-новозеландски **ИРИНЕЈ**
Епископ крушевачки **ДАВИД**
Епископ умировљени зворничко-тузлански **ВАСИЛИЈЕ**
Епископ умировљени захумско-херцеговачки **АТАНАСИЈЕ**
Епископ умировљени средњоевропски **КОНСТАНТИН**
Викарни Епископ хвостански **АТАНАСИЈЕ**
Викарни Епископ јегарски **ПОРФИРИЈЕ**
Викарни Епископ моравички **АНТОНИЈЕ**
Викарни Епископ липљански **ЈОВАН**
Викарни Епископ ремезијански **АНДРЕЈ**

ОХРИДСКА АРХИЕПИСКОПИЈА:

Архиепископ охридски и Митрополит скопски **ЈОВАН**
Епископ полошко-кумановски **ЈОАКИМ**
Епископ брегалнички и мјестобљуститељ
Епархије битолске **МАРКО**
Викарни Епископ стобијски **ДАВИД**

Штампа:

Издавачка фондација Архиепископије београдско-карловачке, Београд, Краља Петра 5